

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته تحصیلی: اقتصاد

گرایش: برنامه ریزی و تحلیل سیستم‌های اقتصادی

عنوان:

بررسی تأثیر مؤلفه های اجتماعی- اقتصادی خانواده بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی

شهر ورامین

استاد راهنما:

دکتر غلامرضا گرایی نژاد

استاد مشاور:

دکتر نارسیس امین رشتی

پژوهشگر:

مریم سیل سپور

تابستان ۱۳۹۱

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY

**Central Tehran Branch
Faculty Of Economics & Accounting-Department of Economics**

**"M . A" Thesis
On Planning of Economic Systems**

Subject:

**Effect of social- economic factors of family on academic achievement of
secondary school students in varamin city**

Advisor:

Doctor Gholamreza Geraei Nejad

Reader:

Doctor Narsis Amin Rashti

By:

Maryam Seilsepoor

summer 2012

تشکر و قدردانی:

گرانمایه ارجمند استاد غلامرضا گرایبی نژاد
پدر و مادر عزیزم که همواره روشنی راهم بوده اند.
همسر عزیز و مهربانم

تقديم به:

تمامی معلمان و اساتید عزیزى که تا کنون و تا این مرحله از تحصیل، یاری مهربان و راهنمایی صدیق برای این حقیر بوده اند، امید است جمع آوری این مطالب که حاصل زحمات بی شائبه این عزیزان بوده است به عنوان راهنمایی کوچک برای مطالعه دیگر عزیزانی که قدم در راه کسب علم، برای پیشرفت و آبادانی ملك ایران زمین نهاده اند، مفید و مثمر ثمر باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	مقدمه ...
۳	۱-۱ بیان مسأله
۴	۱- ۲ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن ...
۵	۱-۳ هدف‌های تحقیق ...
۵	۱-۴ سوالات و فرضیه های تحقیق ...
۵	۱-۵ چهارچوب نظری تحقیق ...
۱۲	۱-۶ روش تحقیق ...
۱۲	۱-۷ جامعه آماری و حجم آن ...
۱۲	۱-۸ بر آورد حجم نمونه و روش نمونه گیری ...
۱۲	۱-۹ روش گرد آوری اطلاعات ...
۱۳	۱-۱۰ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۳	۱-۱۱ متغیرها و واژه های کلیدی
	فصل دوم: ادبیات تحقیق
۱۵	مقدمه..
۱۶	۲-۱ خانواده
۱۶	۲- ۱ - ۱ تعریف خانواده

۱۶	۲-۱-۲ نقش خانواده در تربیت اجتماعی کودک
۱۸	۲-۱-۳ نقش اقتصاد در خانواده
۱۹	۲-۱-۴ موقعیت اجتماعی_اقتصادی و یادگیری
۱۹	۲-۱-۵ وضعیت اجتماعی و اقتصادی والدین
۲۰	۲-۱-۶ موفقیت
۲۲	۲-۱-۷ نقش والدین در موفقیت تحصیلی و رفتاری فرزندان
۲۵	۲-۱-۸ مهارت‌های صحیح مطالعه
۲۵	۲-۱-۸-۱ روش‌های مطالعه صحیح
۲۶	۲-۱-۹ دیدگاه اقتصاددانان درباره‌ی اهمیت اقتصادی آموزش
۲۶	۲-۱-۹-۱ دیدگاه اقتصاددانان کلاسیک درباره‌ی اهمیت اقتصادی آموزش
۲۸	۲-۱-۹-۲ دیدگاه اقتصاددانان نئوکلاسیک درباره‌ی اهمیت اقتصادی آموزش
۳۰	۲-۱-۹-۳ دیدگاه اقتصاددانان معاصر درباره‌ی اهمیت اقتصادی آموزش
۳۴	۲- پیشینه تحقیق
۳۴	۲-۲-۱ مطالعات داخلی
۳۵	۲-۲-۲ مطالعات خارجی
	فصل سوم: ویژگی‌های استان تهران و شهرستان ورامین
۴۳	مقدمه ...
۴۴	۳-۱ جغرافیای شهرستان ورامین
۴۵	۳-۲ جمعیت استان تهران
۴۷	۳-۳ وضعیت اقتصادی استان تهران
۴۸	۳-۴ تعداد دانش آموزان و مدارس استان تهران و شهرستان ورامین
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
۵۵	مقدمه ...

۵۶	۱-۴ آزمون نرمال بودن متغیر وابسته
۵۷	۲-۴ تحلیل فرضیه ها
	فصل پنجم: جمع بندی و نتیجه گیری
۷۶	۱-۵ خلاصه پژوهش
۷۷	۲-۵ بحث و نتیجه گیری
۸۱	۳-۵ پیشنهادات پژوهشی
۸۱	۴-۵ پیشنهاداتی برای پژوهشگران آینده
۸۱	۵-۵ محدودیت های پژوهشی
۹۰	چکیده انگلیسی

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
۵۴	۱-۳ جدول جمعیت استان تهران بین سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۹
۵۴	۲-۳ جدول تعداد خانوار های استان تهران بین سال های ۱۳۸۴-۱۳۸۸
۵۵	۳-۳ جدول جمعیت شهر های استان تهران سال ۱۳۸۹
۵۷	۳-۴ جدول تعداد دانش آموزان و کارکنان آموزشی شهر های استان تهران ۱۳۸۶-۱۳۸۷
۵۸	۳-۵ جدول تعداد مدارس و دانش آموزان و کارکنان آموزش استثنائی شهر های استان تهران ۱۳۸۰-۱۳۸۷
۵۹	۳-۶ جدول تعداد مدارس و دانش آموزان و کارکنان آموزش ابتدائی شهر های استان تهران ۱۳۷۵-۱۳۸۷
۶۰	۳-۷ جدول تعداد مدارس و دانش آموزان و کارکنان آموزش راهنمایی شهر های استان تهران ۱۳۷۵-۱۳۸۷
۶۱	۳-۸ جدول تعداد مدارس و دانش آموزان و کارکنان آموزش متوسطه شهر های استان تهران ۱۳۷۵-۱۳۸۷
۶۴	۱-۴ جدول آزمون کولموگروف- اسمیرنوف برای تطابق با توزیع نرمال
۶۶	۲-۴ جدول فراوانی مربوط به محل سکونت و موفقیت تحصیلی
۶۶	۳-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال

۶۸	۴-۴ جدول فراوانی مربوط به نوع مالکیت منزل مسکونی و موفقیت تحصیلی
۶۸	۵-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال
۷۰	۶-۴ جدول فراوانی مربوط به درآمد خانواده و موفقیت تحصیلی
۷۰	۷-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال
۷۲	۸-۴ جدول فراوانی مربوط به سواد پدر و موفقیت تحصیلی
۷۲	۹-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال
۷۴	۱۰-۴ جدول فراوانی مربوط به سواد مادر و موفقیت تحصیلی
۷۴	۱۱-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال
۷۶	۱۲-۴ جدول فراوانی مربوط به تعداد اعضاء خانواده و موفقیت تحصیلی
۷۷	۱۳-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال
۷۸	۱۴-۴ جدول فراوانی مربوط به سرپرست خانواده و موفقیت تحصیلی
۷۸	۱۵-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال
۸۰	۱۶-۴ جدول فراوانی مربوط به تعداد اتاق های منزل مسکونی و موفقیت تحصیلی
۸۰	۱۷-۴ جدول آزمون ضریب همبستگی تاو کندال

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۶۴	۱-۴ نمودار موفقیت تحصیلی
۶۷	۲-۴ نمودار محل سکونت
۶۹	۳-۴ نمودار نوع مالکیت
۷۱	۴-۴ نمودار درآمد خانواده
۷۳	۵-۴ نمودار میزان تحصیلات پدر خانواده
۷۳	۶-۴ نمودار میزان تحصیلات پدر خانواده
۷۵	۷-۴ نمودار میزان تحصیلات مادر خانواده
۷۵	۸-۴ نمودار سواد مادر خانواده
۷۷	۹-۴ نمودار تعداد اعضای خانواده
۷۷	۱۰-۴ نمودار تعداد اعضای خانواده

۷۹	۱۱-۴ نمودار سرپرست خانواده
۸۱	۱۲-۴ نمودار تعداد اتاق ها
۸۱	۱۳-۴ نمودار تعداد اتاق ها

	۱
	۲
مقدمه	۳
خانواده ^۱ از نهادهای مهم و بنیادی جامعه است که نقش اساسی در زندگی فرد و جامعه دارد. اهمیت خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی مسئله ای غیر قابل تردید است. اگر چه فرزند از جامعه و همسالان تأثیر می‌گیرد ولی بیشتر تحت تأثیر خانواده است. تأثیر خانواده در کودک و نقش‌های مهم آن در جنبه‌های سازندگی، فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی و غیره بسیار مهم و عظیم است. (قائمی، ۱۳۷۵)	۸
تأثیر خانواده در رشد همه جانبه کودک از لحظه تولد آغاز شده و با قدرت و فراگیری خاصی آشکار می‌شود و در سراسر زندگی باقی می‌ماند. روابط صحیح و متعادل والدین و فرزندان یکی از عوامل موثر در سلامت و بهداشت روانی آنان است. تحقیقات نشان می‌دهند که در بین عوامل مختلفی که در پرورش و شخصیت سالم در کودکان و نوجوانان موثرند تأثیر متقابل کودک و والدین و نحوه برخورد و ارتباط والدین و کودک از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین عوامل محسوب می‌شود. (نوابی نژاد، ۱۳۷۰)	۱۴
از طرف دیگر پیشرفت تحصیلی ^۲ موضوعی است که به خصوص در حال حاضر مورد توجه تمامی کشورهای جهان است و هر ساله مقدار زیادی از بودجه جوامع صرف تحصیل کودکان و نوجوانان می‌شود. (قاجاریه، ۱۳۷۲). ارقام یونسکو نشان می‌دهد که مجموع هزینه‌های دولت‌ها برای آموزش و پرورش در کشورهای در حال توسعه از ۸ میلیارد در سال ۱۹۶۵ به بیش از ۹۲ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰ افزایش یافته است. (برومند، ۱۳۷۸). زیرا پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از مهم‌ترین و عینی‌ترین معیارها برای بررسی و ارزیابی کارایی و اثر بخشی نظام‌های آموزش و پرورش است (مهر افروز، ۱۳۷۸). و تمام کوشش‌ها و تلاش‌های این نظام در واقع جامعه عمل پوشیدن بدین امر تلقی می‌شود. (شلویری، ۱۳۷۷)	۲۲
همچنین پایگاه اجتماعی خاستگاه بسیاری از متغیرهای به هم وابسته ژنتیکی و اکتسابی است. از ویژگی‌های مشخص پایگاه اجتماعی می‌توان از تعلیم و تربیت و شغل والدین، هوش بهر و رفتار کلامی آن‌ها، در آمد خانواده، وضع بهداشتی، تجارب تربیتی، همسایگان و شرایط	۲۵

^۱ -family

^۲ -Educational achivement

۲۶	زندگی، نگرش‌های گوناگون در باب آموزش و پرورش، پیشرفت و امکان کنترل بر مقدرات و
۲۷	مانند این‌ها نام برد. بررسی اثرات متنوع عوامل اجتماعی، اقتصادی در پیشرفت تحصیلی
۲۸	اهمیت فراوان دارد. از مدت‌ها قبل معلوم شده است که روند هوش بهر و موفقیت بچه‌ها با
۲۹	وضع اجتماعی خانواده‌هایشان تغییر می‌کند بسیاری از محققان دریافته‌اند که نمرات کودکان در
۳۰	۳مرتبط و وابسته است (مانارازو ^۱ ، ۱۹۷۲: به نقل از مهدی پور، ۱۳۸۶).
۳۱	تحقیق حاضر مشتمل بر ۵ فصل می‌باشد، فصل اول کلیات موضوع را بررسی می‌نماید،
۳۲	فصل دوم ادبیات تحقیق، شامل مبانی نظری مؤلفه های اجتماعی-اقتصادی خانواده و پیشرفت
۳۳	تحصیلی و مروری بر مطالعات تجربی خواهد بود، در فصل سوم ویژگی های استان تهران و
۳۴	شهرستان ورامین آورده می‌شود، و سپس در فصل چهارم مدل و مباحث آماری مطرح می
۳۵	شود و در انتها فصل ۵ نیز به نتیجه گیری و پیشنهادات و پاسخگویی به سوا لات و فرضیه
۳۶	های تحقیق اختصاص داده می‌شود.
۳۷	۱-۱- بیان مسئله
۳۸	امروزه بدون شك توجه بیشتر به امر تعلیم و تربیت، مهم‌ترین عامل پیشرفت فرهنگی،
۳۹	اجتماعی و اقتصادی هر کشور است. تعلیم و تربیت عهده دار ایجاد زمینه‌ی مناسبی جهت
۴۰	تسهیل و توسعه‌ی استعدادها و توانایی‌های افراد است. به این جهت است که بیشتر جوامع در
۴۱	تبیین هدف‌ها و اتخاذ روش‌های آموزشی، کلیه‌ی مساعی خود را به کار می‌برند.
۴۲	یکی از آفت‌های بزرگ تعلیم و تربیت هر نظامی که همه ساله به میزان زیادی، امکانات،
۴۳	منابع و استعدادهای بالقوه‌ی انسانی و اقتصادی را تلف می‌کند و اثرات غیر قابل جبرانی را در
۴۴	ابعاد فردی و اجتماعی به جای می‌گذارد، پدیده‌ی افت تحصیلی است.
۴۵	افت در لغت به معنای نقصان و افت تحصیلی یعنی بازماندن دانش آموز از روال عادی
۴۶	تحصیلی به هر شکل و عنوان. بدین ترتیب افت تحصیلی دارای جنبه های مختلفی چون
۴۷	مردودی، تکرار پایه، ترك تحصیل، تأخیر در ورود به نظام آموزشی و کیفیت نازل نتیجه‌ها
۴۸	می‌باشد. (امین فر، ۱۳۶۵)
۴۹	مسئله‌ی افت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش در بسیاری از کشورهای جهان سوم به
۵۰	صورت حاد مطرح است. منابع و امکانات اغلب کشورهای جهان سوم محدود است و این
۵۱	مسئله، صرفه جویی، دقت در مصرف و تخصیص این منابع به بخش‌های مختلف اقتصادی و
۵۲	اجتماعی را الزامی می‌سازد. افزایش سریع جمعیت واجب تعلیم این کشورها، بخش عمده ای

¹-manarazo

- ۵۳ از درآمد ملی آن‌ها را می‌بلعد. در حالی که در اغلب این کشورها هنوز همه کودکان لازم‌التعلیم
- ۵۴ به مدارس راه نیافته‌اند و تعداد زیادی از جمعیت بزرگ سال آن‌ها بی‌سواد هستند، مشکل افت
- ۵۵ تحصیلی در مدارس نیز به حجم این مشکلات افزوده می‌شود.
- ۵۶ در کشور ما نیز افت تحصیلی یکی از مشکلات کنونی نظام آموزش و پرورش است که
- ۵۷ همه ساله ده‌ها میلیارد ریال بودجه کشور را به هدر می‌دهد.
- ۵۸ یافته‌های آماری از مدارس کشور، نشان دهنده‌ی آن است که افت تحصیلی به صورت
- ۵۹ مردودی، ترك تحصیل زودرس و یا اشکال دیگر آن مقادیر زیادی از منابع مالی ملی و استعداد
- ۶۰ های انسانی جامعه را تلف می‌کند.
- ۶۱ با توجه به نتایج تحقیقات گوناگون، علل ایجاد افت تحصیلی عبارتند از : روش تدریس
- ۶۲ معلم، محتوای کتاب‌های درسی، فراوانی دانش‌آموزان در يك کلاس، فقر اقتصادی خانواده،
- ۶۳ وضع مسکن، میزان درآمد، میزان تحصیلات والدین، اختلالات روانی و معلولیت‌های ذهنی و
- ۶۴ جسمی دانش‌آموزان و ...
- ۶۵ بنابراین یکی از عواملی که در موفقیت و یا شکست تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است
- ۶۶ مؤلفه‌های اقتصادی – اجتماعی خانواده می‌باشد که شامل عوامل مختلفی مانند : تعداد اعضای
- ۶۷ خانوار، تعداد فرزندان در خانواده، جنس سرپرست خانوار، وضع زناشویی سرپرست، محل
- ۶۸ سکونت خانواده، قومیت، ساختار خانواده، وضع شغلی سرپرست، سطح سواد و تحصیلات
- ۶۹ والدین، درآمد سالانه‌ی خانوار، نوع مالکیت مسکن، تعداد اتاق در اختیار خانوار و مساحت زیر
- ۷۰ بنا است.
- ۷۱ ما در این رساله بر آنیم که رابطه‌ی میان مؤلفه‌های مهم وضعیت اقتصادی – اجتماعی
- ۷۲ خانواده را با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی شهر ورامین بررسی کنیم.
- ۷۳ ۱-۲ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن :
- ۷۴ افت تحصیلی از مشکلاتی است که معمولاً نظام‌های آموزش و پرورش جهان با آن مواجه
- ۷۵ می‌باشند و در حقیقت آفتی است که به محصول آموزش و پرورش کشور لطمه می‌زند و
- ۷۶ کارایی نظام‌ها را با نقصان رو به رو می‌سازد و هر ساله موجب تلف شدن منابع و استعدادهای
- ۷۷ نهفته انسانی و مالی زیادی می‌شود و آثار ناگواری در حیات فردی و خانوادگی افراد به جای
- ۷۸ می‌گذارد.
- ۷۹ افت تحصیلی اثرهای بد روحی و روانی زیادی را بر دانش‌آموزان و خانواده‌های آن‌ها
- ۸۰ وارد می‌سازد. بعضی از این اثرها، شخصیت و روان آن‌ها را تغییر داده و برخی دیگر موجب
- ۸۱ فرار از مدرسه می‌شوند.

افت تحصیلی موجب نا امیدی، افسردگی، فساد اخلاقی و گناه سبب تحقیر و اهانت دانش	۸۲
آموز می‌شود. افت تحصیلی تصور نوجوان نسبت به خود و عقیده و رفتار دیگران را نسبت به	۸۳
او تغییر می‌دهد. این تغییرها در شخصیت در حال رشد فرد در دوره‌ی نوجوانی اثرهای نا	۸۴
خوشایندی برجای می‌گذارد.	۸۵
هم چنین افت تحصیلی موجب اتلاف منابع عمومی که برای آموزش تأمین شده‌اند، کاهش	۸۶
متوسط سواد در کشور و کاهش سرمایه‌ی انسانی، روی آوردن پیش از موعد به بازار کار،	۸۷
گسترش بی‌کاری و افزایش جرایم اجتماعی می‌شود.	۸۸
بنابراین شناخت هر چه بهتر علت‌های افت تحصیلی از ضرورت‌های هر نظام آموزشی	۸۹
است تا با شناسایی عامل‌ها، بتوان راهکارهای مناسب را برای کاهش آن ارایه نمود تا از اتلاف	۹۰
وقت و هزینه‌های مصرف شده توسط دولت و خانواده و از دست رفتن فرصت‌های دانش	۹۱
آموزان جلوگیری به عمل آوریم.	۹۲
۱-۳ هدف‌های تحقیق :	۹۳
هدف کلی این تحقیق، بررسی و شناسایی عوامل و میزان اثر گذاری ویژگی‌های اقتصادی	۹۴
– اجتماعی خانوار در موفقیت تحصیلی دانش آموزان است. برای دستیابی به این هدف پرسش	۹۵
های زیر مطرح می‌شوند.	۹۶
۱-۴ سؤالات یا فرضیه‌های تحقیق:	۹۷
۱) آیا درآمد خانواده بر موفقیت تحصیلی دانش-آموزان تأثیر دارد؟	۹۸
۲) آیا سطح سواد والدین در موفقیت تحصیلی دانش آموزان تأثیر دارد؟	۹۹
۳) آیا بعد خانواده در موفقیت تحصیلی دانش آموزان اثر می‌گذارد؟	۱۰۰
۴) آیا سرپرست خانوار (پدر یا مادر یا دیگران) در موفقیت تحصیلی دانش آموزان اثر	۱۰۱
دارد؟	۱۰۲
۵) آیا محل سکونت خانواده (شهر یا روستا) در موفقیت تحصیلی دانش آموزان اثر دارد؟	۱۰۳
۶) آیا نوع مالکیت مسکن (شخصی یا استیجاری) در موفقیت تحصیلی دانش آموزان اثر	۱۰۴
دارد؟	۱۰۵
۷) آیا تعداد اتاق‌های در اختیار خانوار در موفقیت تحصیلی دانش آموزان اثر دارد؟	۱۰۶
۱-۵ چهارچوب نظری تحقیق:	۱۰۷
اقتصاد آموزش ، مقوله ای بین رشته ای است که به ویژه با جامعه شناسی، جمعیت	۱۰۸
شناسی و علوم تربیتی مرزهای مشترک دارد. آنگاه که از مقوله برابری فرصت‌ها در اقتصاد	۱۰۹
به عنوان یکی از عوامل مهم و اثرگذار برای دستیابی به زمینه رقابتی واقعی در عرصه	۱۱۰
اقتصاد یاد می‌شود، این نکته مهم را باید در نظر داشت که آموزش و برخورداری از آموزش،	۱۱۱

یکی از عوامل مهم ایجاد فرصت‌های برابر در عرصه های گوناگون زندگی از جمله بازار کار	۱۱۲
می‌باشد.	۱۱۳
از طرف دیگر این عرصه در مباحث جامعه‌شناسی نیز جایگاه ویژه دارد.	۱۱۴
دو دیدگاه نظری غالب و در مقابل هم، یعنی نظریه‌ی «کارکرد گرایی» و نظریه‌ی	۱۱۵
«ستیز» به عنوان نظریه های کلاسیک جامعه‌شناسی، ضمن این که در باب نابرابری‌های	۱۱۶
اجتماعی تبیین‌های متفاوتی ارائه نموده‌اند، جایگاهی ویژه در مباحث جامعه‌شناسی آموزش و	۱۱۷
پرورش دارند. افزون بر این دو دیدگاه، نظریاتی در حوزه‌ی جمعیت‌شناسی از جمله دیدگاه	۱۱۸
های مربوط به بعد خانواده و کیفیت فرزندان، مدل تقلیل منابع سرانه در خانواده، و نیز مباحث	۱۱۹
مربوط به ساختار و کارکرد خانواده به عنوان چارچوبی تئوریک در بررسی مسئله‌ی	۱۲۰
محرومیت تحصیلی فرزندان، مورد استفاده قرار می‌گیرد.	۱۲۱
فرض آرمان‌گرایانه‌ی کارکردگرایی این است که افراد در صحنه‌ی رقابت، برای	۱۲۲
دسترسی به سطوح مختلف آموزش و به تبع آن مشاغل و موقعیت‌های اجتماعی ارزشمند، در	۱۲۳
یک خط شروع قرار می‌گیرند.	۱۲۴
شرکت کنندگان به تناسب تلاش و کوشش و لیاقتی که از خود نشان می‌دهند، رتبه‌ی N1	۱۲۵
تا Nn را کسب و به تناسب، پاداش M1 تا Mn را به دست خواهند آورد. در مجموع	۱۲۶
کارکردگرایان برای مشروعیت بخشیدن به نابرابری‌های اجتماعی، نقطه‌ی عزیمت خود را	۱۲۷
تأکید بر لیاقت و استعداد و جنبه های اکتسابی قرار می‌دهند. (روشه ^۱ ، ۲۱۵، ۱۳۷۶). از	۱۲۸
دیدگاه کارکردگرایان، افراد در دستیابی به سطوح مختلف تحصیلی و موقعیت‌های اجتماعی در	۱۲۹
جامعه، دارای فرصت‌های برابر هستند و آن چه زمینه‌ی موفقیت افراد را فراهم می‌کند، لیاقت	۱۳۰
و پشتکار خود فرد است. به عبارتی این دیدگاه، خاستگاه اجتماعی و موقعیت اقتصادی –	۱۳۱
اجتماعی خانواده را در بهر‌مندی تحصیلی افراد بی‌تأثیر می‌داند.	۱۳۲
در مقابل، ستیز گرایان بر این نکته تأکید دارند که مدارس، آن اندازه که موجب تداوم نظام	۱۳۳
طبقاتی از یک نسل به نسل دیگر می‌شوند، چنین نظامی را ایجاد نمی‌کنند و در همه‌ی جوامع	۱۳۴
رابطه ای مستقیم میان طبقه‌ی اجتماعی والدین و موفقیت تحصیلی فرزندان وجود دارد. بدین	۱۳۵
ترتیب که هر چه طبقه‌ی اجتماعی بالاتر باشد، موفقیت تحصیلی فرزندان بیشتر خواهد بود.	۱۳۶
بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که گزینش و ادامه تحصیل در مدارس، از خطوط طبقاتی	۱۳۷
والدین پیروی می‌کند، چنان که فرزندان طبقه‌ی کارگر و پایین، از مدرسه کناره‌گیری می‌کنند	۱۳۸

¹ -Roche,1998

- ۱۳۹ و به زودی، در سنین پایین وارد کار و فعالیت می‌شوند، در حالی که فرزندان طبقه‌ی بالا و متوسط، مدت بیشتری به تحصیل در کلاس‌های بالاتر و دانشگاه ادامه می‌دهند. در حقیقت نظام ۱۴۰
- مدرسه ای نه تنها باعث حفظ نظام طبقاتی موجود می‌شود، بلکه هم چنین موجب مشروعیت ۱۴۱
- دادن به آن نیز می‌شود. بدین ترتیب، آموزش فقط يك فرایند یادگیری نیست بلکه، یک منشأ ۱۴۲
- ارزشمند رقابت جهت کسب امتیاز های جامعه می‌باشد. (رابرتسون^۱، ۳۵۴، ۱۳۷۷) ۱۴۳
- در پژوهشی که بلیک^۲ (۱۹۸۱) زیر عنوان «بعد خانواده و کیفیت فرزندان» درباره‌ی ۱۴۴
- سفید پوستان آمریکا انجام داد، بهرمندی تحصیلی (در میان بزرگسالان) و برنامه های ۱۴۵
- دانشگاهی (میان جوان ترها) و نیز تا حدودی میزان هوش به عنوان شاخص‌های اصلی ۱۴۶
- «کیفیت» در نظر گرفته شدند. ۱۴۷
- تحلیل‌های انجام شده در این پژوهش، «مدل تقلیل یا تضعیف منابع» را تاکید کردند. بر ۱۴۸
- اساس مدل تقلیل منابع، به طور متوسط تعداد بیشتر فرزندان در يك خانواده، با کیفیت پایین‌تر ۱۴۹
- هر کدام از فرزندان همراه است، چرا که با افزایش تعداد اعضای خانواده، میزان سرانه‌ی هر ۱۵۰
- يك از اعضا، از منابع موجود در خانواده کاهش می‌یابد. در مقابل، خانواده های کوچکتر ۱۵۱
- زمینه‌ی رسیدگی بیشتر والدین را فراهم می‌کند. ۱۵۲
- در مطالعه ای که اندرسون^۳ (۲۰۰۳) درباره‌ی ارتباط میان ساختار و نتایج تحصیلی در ۱۵۳
- میان فرزندان آفریقای جنوبی انجام داد، ملاحظه گردید که ساختار خانواده (هر دو والدین، مادر ۱۵۴
- تنها، پدر تنها و هیچ کدام از والدین) تأثیرات مهمتری نسبت به سفید پوستان از دید پیامدهای ۱۵۵
- تحصیلی دارد، چرا که بچه‌های سیاه پوستی که بی هیچ يك از والدین زندگی می‌کنند، همواره ۱۵۶
- محروم می‌مانند. در حالی که برای سفید پوست‌ها، ساختار خانواده، تأثیری کم یا هیچ بر نتایج ۱۵۷
- تحصیلی فرزندان دارد. ۱۵۸
- هم چنین تحلیل‌های طولی و مقطعی انجام شده به وسیله‌ی جانسون و همکارانش^۴ (۱۹۹۷) ۱۵۹
- درباره‌ی مجموعه ای از اطلاعات گسترده در سوئد، نشان می‌دهد که بچه‌هایی که از هم ۱۶۰
- گسیختگی یا تشکیل مجدد خانواده را تجربه کرده‌اند در مقایسه با بچه های مربوط به خانواده ۱۶۱
- های سالم، بهرمندی تحصیلی پایین‌تری در سن ۱۶ سالگی داشته‌اند. البته با کنترل ویژگی‌های ۱۶۲
- اقتصادی_ اجتماعی خانواده، اثر خالص ناچیزی از جدایی و تشکیل مجدد خانواده مشاهده شده ۱۶۳
- است. ۱۶۴

¹ -Robertson,1999

² Blake,1981

3- Anderson,2003

4- Johnson and others,1997

- ۱۶۵ در همین زمینه، در پژوهشی که به وسیله‌ی بوگس^۱ (۱۹۹۸) درباره‌ی اثر ساختار
- ۱۶۶ خانواده بر فارغ‌التحصیلی از دوره‌ی متوسطه انجام شد، نشان داده شد که زندگی با یک مادر
- ۱۶۷ بیوه، مطلقه یا جدا شده، زمانی که موقعیت اقتصادی خانواده کنترل می‌شود، اثری کم یا هیچ بر
- ۱۶۸ بهرمندی تحصیلی دارد. اما زندگی در یک خانواده‌ی ناپدری، اثری منفی و پیوسته بر میزان
- ۱۶۹ های فارغ‌التحصیلی در دوره‌ی متوسطه را نشان می‌دهد.
- ۱۷۰ هم چنین در تحلیلی که بلر و چانگ^۲ (۱۹۸۸) بر روی نمونه‌ی ای مادر _ فرزند در ایالات
- ۱۷۱ متحده انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که میانگین بهرمندی تحصیلی بچه‌هایی که در
- ۱۷۲ خانواده های تحت سر پرستی زن زندگی کرده‌اند، در حدود ۱/۲ سال نسبت به کسانی که
- ۱۷۳ هرگز در خانواده‌ی دارای سر پرست زن زندگی نکرده‌اند، پایین‌تر بوده است. هم چنین همه‌ی
- ۱۷۴ وضعیت‌های زندگی در یک خانواده تحت سر پرستی زن (مانند نوع خانواده‌ی دارای سرپرست
- ۱۷۵ زن، وضعیت تأهل فعلی مادر) بر هر سه متغیر وابسته، یعنی تعداد سال‌های تحصیل، به پایان
- ۱۷۶ رساندن دوره‌ی متوسطه و ورود به دانشگاه فرزند، اثری منفی داشتند و حتی پس از کنترل
- ۱۷۷ درآمد خانواده، تا اندازه‌ی اثر منفی زندگی در خانواده‌ی تحت سرپرستی زن بر متغیر های
- ۱۷۸ وابسته‌ی یاد شده، باقی می‌ماند.
- ۱۷۹ بنابراین از هم گسیختگی خانواده، خواه بر اثر مرگ و خواه طلاق و یا هر عامل دیگر،
- ۱۸۰ می‌تواند تهدیدی برای آینده‌ی تربیتی و تحصیلی فرزندان باشد و میزان این آسیب با توجه به
- ۱۸۱ شخصی (پدر، مادر و یا اشخاص دیگر) که سرپرستی فرزند را بر عهده می‌گیرد متفاوت
- ۱۸۲ خواهد بود.
- ۱۸۳ پژوهش نشان می‌دهد که دانش آموزان خانواده های عادی از لحاظ عملکرد تحصیلی
- ۱۸۴ وضعیت نامطلوبی دارند. افت تحصیلی این گونه دانش آموزان عمو ما به عدم ارضای نیاز
- ۱۸۵ های اساسی آنان و عدم برخورد ایشان از يك تکیه گاه محکم و قابل اطمینان به نام خانواده نسبت
- ۱۸۶ داده می‌شود (احسانی، ۱۳۵۶)
- ۱۸۷ در تحقیقی که توسط آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی تهران انجام گرفته، وضعیت
- ۱۸۸ تحصیلی فرزند خوانده‌ها و آن دسته از کودکانی که در مراکز شبانه روزی باقی مانده و به
- ۱۸۹ دلایلی از لحاظ فرزندخواندگی مورد پذیرش قرار نگرفته‌اند، با یکدیگر مقایسه شده است. نتایج
- ۱۹۰ این مطالعه گویای آن است که عملکرد تحصیلی فرزند خوانده‌ها به مراتب از عملکرد تحصیلی
- ۱۹۱ فرزند نا خوانده‌ها بهتر است. وضعیت تحصیلی مطلوب فرزند خوانده‌ها به برخورداری آنان از

¹⁻ Boggs,1998

²⁻ Beller&Chang,1988

۱۹۲	کانون گرم خانواده و تأمین نیاز های آنان و در نتیجه داشتن انگیزه و آمادگی برای تحصیل و
۱۹۳	یادگیری نسبت داده می‌شود (صمدی، ۱۳۵۴). از مطالعات کرسو ^۱ (۱۹۸۴) چنین بر می‌آید که
۱۹۴	تأثیر والدین حمایتگر حتی اگر از سطح تحصیلات پایین برخوردار باشند بیشتر از تأثیر والدین
۱۹۵	تحصیل‌کرده ای است که کودکان خود را مورد تأیید و پشتیبانی قرار نمی‌دهند. هم چنین
۱۹۶	بررسی‌های این پژوهشگر نشان داده است که پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به طور کلی با
۱۹۷	نگرش مثبت والدین نسبت به تحصیل فرزندان در ارتباط است (کرسو، ترجمه صالحی، ۱۳۷۳
۱۹۸	(
۱۹۹	شیوه های تربیتی سخت‌گیرانه و تنبیه نیز چون به نوعی همراه با بی توجهی یا بی تفاوتی
۲۰۰	والدین نسبت به ارضای نیاز های اساسی کودکان است ، در زمره‌ی عوامل منفی و باز دارنده
۲۰۱	به شمار می‌روند. چائو ^۲ (۱۹۹۴) از مقایسه‌ی کودکان چینی با کودکان اروپایی و آمریکایی به
۲۰۲	این نتیجه رسید که افت تحصیلی کودکان چینی از کودکان مورد مقایسه بیشتر است. وی علت
۲۰۳	وضعیت تحصیلی نا مطلوب کودکان چینی را به کنترل بیش از حد و شیوه های تربیتی آمرانه
۲۰۴	والدین آنان که معمولاً با طرد و عدم قبول کودکان همراه است نسبت می‌دهد. چرین ^۳ (۱۹۹۴)
۲۰۵	نیز معلوم داشته است که تنبیه بدنی والدین با عملکرد تحصیلی فرزندان رابطه منفی دارد. خیر
۲۰۶	(۱۳۷۱) در پژوهشی در مورد بررسی علل شکست تحصیلی از دیدگاه معلمان دانش آموزان
۲۰۷	بر اساس یافته‌های تحقیق خود می‌نویسد، مهم‌ترین عاملی که معلمان در مورد علت مردودی
۲۰۸	دانش آموزان ذکر می کنند در درجه‌ی اول، مسایل خانوادگی و سپس به ترتیب، عدم توانایی و
۲۰۹	عدم کوشش است. در صورتی که دانش آموزان به ترتیب اهمیت، در درجه‌ی اول به عدم
۲۱۰	کوشش خود و در درجه‌ی دوم به مسایل خانوادگی و اجتماعی و در درجه‌ی سوم به عدم
۲۱۱	توانایی خویش اشاره می‌کنند.»
۲۱۲	به گفته‌ی امین فر (۱۳۶۵) ، فقر نیز یکی از عوامل بسیار مهمی است که پیشرفت
۲۱۳	تحصیلی دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از عوامل اصلی افت تحصیلی به شمار
۲۱۴	می‌رود. فقر نسبی نیز که وضع نامناسب اقتصادی فرد را نسبت به افراد دیگر مشخص می‌کند
۲۱۵	ممکن است خود نتیجه‌ی عوامل و متغیر های زیادی باشد، زیرا که این نوع فقر را اختلاف
۲۱۶	طبقاتی ایجاد می‌کند که در نتیجه‌ی آن تفاوت‌هایی در رشد و تکامل، تفکر، زبان، رفتار و

¹ -Kerso,1984

² -Chao,1994

³ -Cherin,1994

نگرش افراد بروز می‌نماید و علایق و انگیزه های آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همه این	۲۱۷
عوامل برای پیشرفت تحصیلی افراد و یا عدم آن اهمیت حیاتی دارند (امین فر، ۱۳۶۷)	۲۱۸
متغیر جمعیت شناختی دیگری که نتایج پژوهش‌ها از تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی شکایت	۲۱۹
دارند، میزان تحصیلات والدین است که یکی از مهم‌ترین شاخص‌های طبقه‌ی اجتماعی به شمار	۲۲۰
می‌آید (کارپنتر و هایدن ^۱ ۱۹۸۵، مهریار ۱۹۷۲، خیر ۱۳۶۵، خیر ۱۳۷۶) این یافته‌ها حاکی	۲۲۱
از آن آند که همراه با افزایش سطح تحصیلات والدین، پیشرفت تحصیلی فرزندان فزونی می	۲۲۲
یابد.	۲۲۳
سوهین ^۲ (۲۰۰۶) عامل‌هایی مانند نداشتن آمادگی، مدیریت ضعیف زمان، نداشتن	۲۲۴
انگیزه، بی‌علاقگی، اضطراب امتحان، عادت‌های بد مطالعه را از عوامل تأثیر گذار در بروز	۲۲۵
افت تحصیلی می‌داند.	۲۲۶
تحقیق‌های زیادی پیرامون عامل‌های مرتبط با افت تحصیلی انجام شده است و هر يك از	۲۲۷
پژوهشگران عامل‌های متعددی را در این زمینه مؤثر دانسته‌اند: فولک ^۳ (۲۰۰۳): عامل‌های	۲۲۸
مربوط به آموزشگاه از جمله: ساختار انعطاف ناپذیر، ناکارآمدی معلم، فقدان تشویق معلمان و	۲۲۹
مشاوران.	۲۳۰
هنری و روست ^۴ (۱۹۸۵)، لامب (۱۹۹۵)، به نقل در فرانسس ^۵ و فانی (۲۰۰۴)	۲۳۱
:مشکلات خانوادگی و مصرف مواد.	۲۳۲
مارین ^۶ (۲۰۰۴)، مک وایت ^۷ (۱۹۹۸) به نقل در فرانسس و فانی (۲۰۰۴): عامل‌های	۲۳۳
آموزشگاهی، فردی و خانوادگی.	۲۳۴
سمواتیان (۱۳۷۳)، غندالی (۱۳۷۲)، فولد ^۸ (۱۹۹۷)، شکرکن و همکاران (۱۳۷۹)	۲۳۵
: عامل‌های آموزشی، مشکلات خانوادگی، محیطی، اجتماعی، رفتاری، رشدی، مسایل مربوط	۲۳۶
به امتحان و کتاب‌های درسی را در بروز افت تحصیلی مؤثر دانسته‌اند.	۲۳۷
امروزه ارتقای آموزش و پیشگیری از افت تحصیلی، نگرانی اصلی مدرسه‌ها و جامعه	۲۳۸
است. توجه به آموزش و میزان افت تحصیلی در درس‌های خاص همچون ریاضی نیازمند	۲۳۹
پژوهش است (مارین ^۱ ، ۲۰۰۴)	۲۴۰

¹ - Carpenter & Hayden, 1985

² - Cohen, 2006

³ - Fulk, 2003

⁴ - Henry & Roost, 1985

⁵ - Frances, 2004

⁶ - Marin, 2004

⁷ - Mack, 1998

⁸ - Fuld, 1997

پژوهش لاهرودی (۱۳۷۸) نشان داد استعداد، علاقه، انگیزه، نگرش، کم کاری دانش	۲۴۱
آموز، ضعف بنیهی علمی دانش آموز، سواد و شغل والدین، جو عاطفی خانواده، وضعیت	۲۴۲
اقتصادی خانواده، روش تدریس معلم، نوع رابطه‌ی معلم با دانش آموز، سنگینی مطالب	۲۴۳
درسی، جو عاطفی کلاس، تعداد جمعیت کلاس، ارزشیابی معلم، کم کاری معلم و امکان استفاده	۲۴۴
از تگ ماده‌ی درسی در افت تحصیلی درس ریاضی مؤثر است.	۲۴۵
ویژگی‌های خانواده شامل پیشینه اقتصادی- اجتماعی، هم چنین خود پنداره ی تحصیلی،	۲۴۶
متغیر های مهم پیشرفت تحصیلی اند. مطالعات متعدد نشان دهنده‌ی رابطه‌ی مثبت میان پیشرفت	۲۴۷
در مدرسه، سطح تحصیلات والدین و خود پنداره ی تحصیلی است (نیکلیک، ۱۹۹۸ نقل از جان	۲۴۸
جتو ویک و مالینیك، ۲۰۰۳)	۲۴۹
وضعیت اقتصادی_ اجتماعی خانواده يك ویژگی پیشینه ای مهم در پیش بینی وضعیت	۲۵۰
تحصیلی دانش آموزان است (نار جاری بانکس ^۱ ، ۲۰۰۲)	۲۵۱
در پژوهشی که برچو ^۲ (۲۰۰۳) روی درس ریاضی دانش آموزان پایه سوم و چهارم،	۲۵۲
هفتم و هشتم مدارس ابتدایی و سال آخر مدارس متوسطه در اسلوونی انجام داد، پیشینه‌ی	۲۵۳
خانوادگی قوی‌ترین رابطه را با موفقیت ریاضی دانش آموزان پایه هشتم نشان داده است.	۲۵۴
محیط خانه بر نگرش کودکان نسبت به مدرسه و موفقیت آن‌ها در مدرسه مؤثر است.	۲۵۵
کودک در خانواده، اهمیت آموزش و مدرسه را می‌آموزد (کاتسولیس و کمبل ^۳ ، ۲۰۰۱). نتیجه	۲۵۶
پژوهش مارکولیدز، هک و پاپاستازیو ^۴ (۲۰۰۳) با نمونه ۱۰۲۶ دانش آموز پایه هشتم مدارس	۲۵۷
متوسطه قبرس روی درس ریاضی با استفاده از داده های تیمز و روش تحلیل مسیر نشان می	۲۵۸
دهد که نگرش دانش آموز با پیشینه‌ی اقتصادی -اجتماعی او توضیح داده می‌شود (۲۹ / ۰).	۲۵۹
این نتایج بدین معناست که دانش آموزان با موقعیت‌های اقتصادی - اجتماعی بالاتر نگرش‌های	۲۶۰
مثبت‌تری نسبت به یادگیری ریاضیات دارند.	۲۶۱

۲۶۲

۲۶۳

۲۶۴

۲۶۵

¹-Marin,2004

²-jerry Banks,2002

³-Portia,2003

⁴-Katsolis & Campbell,2001

⁵-Marco, Hack& &Papanastasiou, ,2003